

कञ्चन गाउँपालिका स्तरीय
अभ्यास परीक्षा २०८१
विषय: नेपाली

कक्षा ८

समय: २ घण्टा

पूर्णाङ्क: ५०

शुद्ध, सफा र मौलिक उत्तरलाई प्राथमिकता दिइने छ।

सबै प्रश्नहरू अनिवार्य छन् :

१. दिइएका अर्थसँग मिल्ने शब्द खाली ठाउँमा लेख्नुहोस् : (२)

(पथप्रदर्शक, अगणित, राहदानी, भिसा, तिर्खा, तिखो)

(क) तीक्ष्ण

(ख) बाटो देखाउने व्यक्ति

(ग) गन्त नसकिने

(घ) पासपोर्ट

२. खाली ठाउँमा मिल्ने शब्द राखी वाक्य पूरा गर्नुहोस् : (२)

(क) 'समुद्र' को पर्यायवाची शब्द हो । (सागर, नदी, ताल)

(ख) 'सपुत र कपुत' शब्द हुन् । (पर्यायवाची, विपरीतार्थी, लघुतावाची)

(ग) अनेकार्थी शब्द होइन । (ताल, पोखरी, पुतली)

(घ) 'खुकुरी' को लघुतावाची शब्द हो । (चक्कु, छुरी, कर्द)

३. खर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् : (२)

छमछम, बाँदरको हातमा नारिवल

४. दिइएका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द पहिचान गरी लेख्नुहोस् : (१)

(अ) जिविका जिवीका जीविका

आ) विविध विविध विविध

५. दिइएको वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् : (२)

गुरूले भन्नु भयो "पानी जीवनदायीनी स्रोत भएकाले यसलाई प्रदूषण हुनबाट रोक्नुपर्छ ।"

६. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याउनुहोस् : (२)

म यो कुरा मेरा सन्तानलाई पनि सिकाउँछु नि ।

७. कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले वाक्य पूरा गर्नुहोस् : (२)

(क) रोहन र रमिला ठुला । (हु: अज्ञातभूत)

(ख) रामलखन खुरूखुरू । (हिँड्: अपूर्ण भूत)

(ग) तैले काम । (गर्: पूर्ण भविष्यत)

(घ) तिमीहरू असल र इमानदार (बन्: आज्ञार्थ)

८. कोष्ठकमा दिइएको निर्देशनअनुसार वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् : (३)

(क) तिमी घर जान्छौ । (उच्च आदर)

(ख) पढ्ने विद्यार्थी सफल हुन्छ । (अकरण)

(ग) उनीहरू भकुन्डो खेल्छन् । (कर्मवाच्य)

९. दिएको अनुच्छेद पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : (३)

भाजुलालको ज्याबल त्यही श्रीकृष्णको मूर्तिमा चलिरहेको छ - टुकटुक टुकटुक । उनी मूर्तिलाई टुलुटुलु हेरिरहेका थिए । उनले आफ्नो मूर्तिमाथि मायालु र दयालु नजर राखे । भाजुलाल खर्चालु स्वभावका छैनन् । उनी आफ्नो कलाकारितामा अभिमान गर्दैनन् । कसैले अभिवादन गरिदोस् भन्ने पनि उनी सोच्दैनन् । राज्य पक्षले यस्ता व्यक्तिलाई सम्मान गर्न नसक्नु चाहिँ अभिशापको विषय हो । लोकप्रिय कलाकार भाजुलालमा कार्यकुशलताको कमी छैन । उनी आफ्नो स्वर्गवास भइसकेको छोराको सम्झनामा प्रेममग्न बनेका हुन्छन् ।

प्रश्नहरू :

(क) अनुच्छेदबाट उपसर्ग र प्रत्यय लागेर बनेका एक एकओटा शब्द पहिचान गरी लेख्नुहोस् ।

(ख) अनुच्छेदबाट एउटा द्वित्व भएर बनेको र एउटा समस्त शब्द पहिचान गरी लेख्नुहोस् ।

(ग) अनुच्छेदमा रेखाङ्कन गरिएको शब्दको कारक र विभक्ति पहिचान गरी त्यसको नाम लेख्नुहोस् ।

१०. दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् : (४)

साइबर अपराधको सिकारबाट जोगिन आफ्नो कम्प्युटर, ल्यापटप, र मोबाइलमा चलाइने सामाजिक सञ्जालगायतका पासवर्ड कसैलाई दिनुहुँदैन । समय समयमा पासवर्ड परिवर्तन गरिरहनुपर्छ । अपरिचित व्यक्ति वा संस्थाबाट आएका इमेल खोल्नुहुँदैन । इमेलमा काम गरिसकेपछि साइन आउट वा लग आउट गर्नुपर्छ । इमेल तथा सामाजिक सञ्जालमा आउन सक्ने आकर्षक उपहार वा चिट्ठाको भ्रममा पर्नुहुँदैन । यस्ता इमेल तथा म्यासेजमाथि थड्का लागेमा नजिकको प्रहरी कार्यालयमा सम्पर्क गर्नुपर्छ । कुनै पनि मेल वा म्यासेन्जरमा लिङ्क आएमा पहिला लिङ्क सही हो वा होइन पत्ता लगाएर मात्र लिङ्कमा क्लिक गर्ने गर्नुपर्छ । त्यसैगरी गैरकानुनी

रूपमा अरूको वाइफाइ प्रयोग नगर्ने, मोबाइल हराएमा नजिकको दूरसञ्चार सेवा प्रदायकलाई जानकारी गराई आफ्नो सिम ब्लक गराउन लगाउनुपर्छ ।

प्रश्नहरू :

- (क) 'साइबर अपराध' भनेको के हो ?
- (ख) साइबर अपराधबाट बच्न तपाईं के गर्नुहुन्छ ? विचार व्यक्त गर्नुहोस् ।
- (ग) इमेलमा काम गरिसकेपछि किन साइन आउट वा लग आउट गर्नुपर्छ ?
- (घ) सामाजिक सञ्जालमार्फत तपाईंलाई सकैले दुःख दिने काम गरेमा के गर्नुहुन्छ ? कानुनी उपाय उल्लेख गर्नुहोस् ।

११. दिइएको अनुच्छेद पढी चारओटा बुँदा टिप्नुहोस् र एक तृतीयांशमा सरांश लेख्नुहोस् । (४)

असल आचरण र त्यसको पालना नै अनुशासन हो । अनुशासनमा असल बानी व्यवहार घर, परिवार र समाजका नियम आदिको पालना पर्छन् । अनुशासनमा अलिखित र लिखित दुवै प्रकारका नियमको पालना गर्दछन् । अलिखित नियम भन्नाले नलेखिएका नियम भन्ने बुझिन्छ । ऐँचोपैँचो आर्मपर्म, आदर सम्मान आदि अलिखित नियमका उदाहरण हुन् । लिखित नियम भन्नाले लेखिएका नियम भन्ने बुझिन्छ । लिखित नियम अन्तर्गत विद्यालय, गाउँपालिका, नगरपालिका आदिका नियम पर्छन् । संविधान ऐन, नियमावली आदि लिखित नियमका उदाहरण हुन् । प्रत्येक व्यक्ति अनुशासनमा बस्दा सामाजिक सद्भाव कायम हुन्छ । राष्ट्रिय एकताका लागि पनि हरेक नागरिकको अनुशासन महत्वपूर्ण हुन्छ । त्यसैले अनुशासनलाई परिवार, समाज र राष्ट्र समृद्धिको आधार मानिन्छ ।

१२. तलका मध्ये कुनै 'एक' प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : (३)

(क) दिइएका बुँदाका आधारमा जीवनी तयार पारी शीर्षक समेत दिनुहोस् :

नाम : सन्दुक रुइत
जन्म : वि.सं. २०११ भदौ १९ गते
जन्मस्थान : ताप्लेजुङ जिल्लाको ओलाङ्चुङ्गोला
मातापिता : केसाङ रुइत र सोनम रुइत

शिक्षा :

- ❖ गाउँमा विद्यालय नभएकाले सात वर्षको उमेरमा अध्ययनका लागि भारतको दार्जिलिङ लगिएका

- ❖ वि.सं. २०२५ मा प्रवेशिका परीक्षा उत्तीर्ण र त्रिचन्द्र कलेजमा आइएससीमा भर्ना
- ❖ वि.सं. २०२९ मा भारतमा एम्.वि.वि.एस्. अध्ययनका लागि छात्रवृत्ति प्राप्त गरेका
- ❖ वि.सं. २०४३ मा डा. फ्रेड हलोजको आमन्त्रणमा अस्ट्रेलिया गई आँखाको शल्यक्रियाका क्षेत्रमा विशेष दक्षता हासिल

योगदान:

- ❖ मोतिबिन्दुको सरल र कम खर्च लाग्ने चिकित्सा पद्धति रुइतेक्टोमिका अविष्कारक
- ❖ वि.सं. २०५१ मा काठमाडौँको तिलगङ्गामा आँखा अस्पतालको स्थापनामा योगदान
- ❖ लामो समयको खोज र अनुसन्धानबाट इन्ट्राओकुर लेन्स बनाएका
- ❖ इन्ट्राओकुर लेन्स लगाएर आँखाका विरामीले संसार देख्न पाएका
- ❖ अहिले विश्वका अधिकांश मुलुकमा इन्ट्राओकुर लेन्स प्रयोग हुने गरेको

सम्मान :

- ❖ उनको नामबाट अन्तरिक्षमा पत्ता लागेको उल्काको नाम राखिएको
- ❖ उनको जीवनीमा आधारित 'आउट अफ डार्कनेस' नामको वृत्तचित्र बनेको
- ❖ वि.सं. २०६३ मा विश्व प्रसिद्ध 'म्यागासेसे' पुरस्कार पाएका
- ❖ अस्ट्रेलियन सरकारद्वारा अर्डर अफ द अस्ट्रेलिया प्रदान
- ❖ वि.सं. २०६९ नेपाल सरकारद्वारा 'राष्ट्रद्विप' पदकबाट विभूषित
- ❖ वि.सं. २०७९ मा 'इसा अवार्ड' बाट सम्मानित

(ख) 'वातावरण प्रदूषण' शीर्षकमा दुई जना साथीबिच हुने संवादको नमुना तयार पार्नुहोस् ।

१३. कुनै 'एक' प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् : (३)

- (क) तपाईंको विद्यालयमा मनाउन लागिएको विद्यालयको वार्षिकोत्सवका अवसरमा अभिभावकलाई लेखिने निमन्त्रणा पत्र तयार पार्नुहोस् ।
- (ख) बालबालिकालाई बजारिया तयारी खाना, खाजाका रूपमा नदिई घरेलु खानेकुरामा नै जोड दिन आग्रह गर्दै गाउँमा खेती गरी बस्नुभएका मामालाई चिठी लेख्नुहोस् ।

१४. तलका मध्ये कुनै 'एक' को भावविस्तार गर्नुहोस् : (३)

- (क) मानिसका आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, नागरिक र राजनीतिक अधिकार हुन्छन् ।

(ख) जे जस्तो छ, बेला खुला प्रकृतिको आधार हो सृष्टिको
खाँचो पर्दछ, किन्तु सन्तुलनमा हाम्रो नयाँ दृष्टिको

१५. दिइएको कथांश पढी सोधिएका प्रश्नका उत्तर लेख्नुहोस् : (४)

एक दिन बिहान चिया खाएर पृथ्वीनारायण कीर्तिपुरमा आफ्ना विश्वासपात्रसँग आफूले राम्रो सपना देखेको र आफ्नो सपना पुग्नेबारे गफ गर्दै थिए । त्यही बेलामा द्वारे आयो र भन्यो - “महाराज ! गौराङ्गको पत्र आएको छ ।” उसले राजालाई पत्र दियो र फर्कियो । पृथ्वीनारायणले पत्र खोले र हेरे । त्यसमा लेखिएको थियो- “हाम्रा मित्र मल्ल राजालाई तिमीले आएको नाकाबन्दी हटाऊ । हटाएनौ भने हामी तिमीलाई शत्रु घोषणा गछौं ।”

प्रश्नहरू :

- (अ) पृथ्वीनारायण कुन विषयमा कुराकानी गर्दै थिए ?
- (आ) माथिको कथाशले नेपालको इतिहासको कुन घटनालाई सङ्केत गरेको छ ?
- (इ) पृथ्वीनारायणलाई गौराङ्गले किन शत्रु घोषणा गर्न लागेका हुन् ?
- (ई) यस कथांशको मुख्य भाव के हो ?

१६. तलका मध्ये कुनै 'एक' प्रश्नको लामो उत्तर लेख्नुहोस् : (५)

(क) दिइएको कथाको अंश पढी समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् :

“यो जुत्ता किन फिर्ता ल्यायो गुलाफी ?” “मेरो स्वर शुष्क थियो ।”
“म यो जुत्ता लगाउन सकिदैन अलि ठुलो भयो मलाई ।” दृष्टि भुम्काउँदै बोलिन् उनी । “तिमीले अस्ति मेरै अगाडि यो जुत्ता लगाएकी होइनौ ? अहिले कसरी ठुलो भयो ?” “बा र आमा दुवै जनाले भन्नुभएको म अहिले सानै छु, यो जुत्ता अलि ठुलो छ रे । यो जुत्ता मेरा खुट्टामा सुहाउँदैन रे !” गुलाफीले जुत्ताको पोको मेरै अगाडि भुईँमा राखिन् र त्यहाँबाट ओभेल भइन् ।

प्रश्न :

- (अ) “एक जोर जुत्ता” कथाले नेपाली समाजको कस्तो अवस्थाको चित्रण गरेको छ ?

(ख) दिइएको जीवनीको अंश पढी समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् :

प्रपन्नाचार्य बहुभाषी सिर्जनशील विनम्र सन्त एवम् प्रकाण्ड विद्वान् थिए । उनी मानवतावादी चिन्तनका आदर्श धरोहर थिए । उनमा नेपाली, राई, संस्कृत, हिन्दी, अङ्ग्रेजी आदि अनेकौँ भाषा प्रयोग गर्न सक्ने क्षमता थियो । संस्कृत वाङ्मयभित्रको अथाह ज्ञानलाई

व्यावहारिक रूपमा आत्मसात गर्न सक्ने साधना थियो । आजीवन वेद, वेदान्त साहित्य इतिहासलगायत विषयमा केन्द्रित भई अध्ययन अनुसन्धान गर्न सक्ने सामर्थ्य थियो ।

प्रश्न :

- (अ) स्वामी प्रपन्नचार्यले संस्कृत वाङ्मयका क्षेत्रमा पुऱ्याएका योगदानको चर्चा गर्नुहोस् ।

१७. तलका मध्ये कुनै 'एक' शीर्षकमा १२५ शब्द नघटाई निबन्ध लेख्नुहोस् : (५)

- (क) शिक्षा र जीवन
- (ख) वातावरण प्रदूषण
- (ग) टेलिभिजन

॥ समाप्त ॥